

BEZOEKADRES

Koningskade 40
2596 AA Den Haag
070 351 97 51
Nederland

POSTADRES

Postbus 93218
2509 AE Den Haag
Nederland

de leden-waterschappen
t.a.v. de voorzitters en secretaris-directeuren

datum	ons kenmerk	contactpersoon
13 december 2022	120829 EL	mw. D. Blom
bijlage(n)	uw kenmerk	e-mail
1	-	dblom@uww.nl

betreft
Publicatie startpakketten NOVEX
minister VRO

Geachte voorzitters en secretaris-directeuren,

Vanuit zijn regierol op de ruimtelijke ordening heeft de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening op 12 december een 'NOVEX-Startpakket' naar elke provincie gestuurd met het verzoek de ruimtelijke doelen en kaders vanuit de nationale opgaven te vertalen naar de regio. In het startpakket zijn ook de opgaven opgenomen vanuit Water bodem sturend en voor het landelijk gebied, waarover eerder beleidsbrieven verschenen (zie ledenbrief 221125/BT, 25 november 2022). Daarnaast bevat het startpakket opgaven op het gebied van woningbouw, energie en netwerken. Met deze startpakketten wil het kabinet richting geven aan de vele en omvangrijke opgaven in het fysieke domein. In deze opgaven hebben de waterschappen ook een rol. De provincies staan aan de lat om samen met andere overheden een basis te leggen voor deze complexe ruimtelijke puzzel.

In 2020 is de NOVI gepubliceerd. Dit was een eerste stap vanuit het rijk om weer een actievere rol te spelen in de ruimtelijke ordening. De roep om meer nationale regie en sturing op de complexe ruimtelijke opgaven hield aan. Het huidige kabinet heeft hier gehoor aan gegeven met het aanstellen van een minister voor VRO en het programma NOVEX (juli 2022). NOVEX bouwt dus voort op de NOVI. De NOVI-principes *meervoudig ruimtegebruik, kenmerken en identiteit van het gebied centraal en voorkomen van afwenteling* zijn onderdeel van de (startpakketten) NOVEX.

Met deze ledenbrief licht de Unie u in over het programma NOVEX en geeft een overzicht van de betekenis voor de waterschappen van het [NOVEX startpakket](#) in relatie tot de recent vanuit het rijk verschenen beleidsbrieven. De eerder verschenen brieven:

- [Water en bodem sturend](#) (minister van Infrastructuur en Waterstaat)
- [Nationaal Programma Landelijk Gebied](#) (minister voor Natuur en Stikstof)
- [Voortgang integrale aanpak landelijk gebied en opvolging uitspraak Raad van State over Porthos](#) (minister voor Natuur en Stikstof)
- [Kamerbrief Toekomst Landbouw](#) (minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit)
- Drie 'werkdocumenten', door de minister voor Natuur en Stikstof 25 november naar de provincies gestuurd: een ambtelijk [ontwikkeldocument NPLG](#), een [Handreiking voor de gebiedsprogramma's](#) en [Spelregels Meerjarenprogramma Transitie Landelijk Gebied](#)

Naar aanleiding van de brieven a t/m d heeft de Unie van Waterschappen een reactie gestuurd naar desbetreffende bewindspersonen (zie bijlage).

Deze ledenbrief gaat in op (1) het belang van NOVEX voor de waterschappen, (2) het startpakket NOVEX, en vervolgens de drie perspectieven in het startpakket: landelijk gebied (3), stedelijk gebied (4), en energie en netwerken (5).

1. Belang voor de waterschappen

De nationale doelen en opgaven, onder meer uit de gepubliceerde brieven, geven de rijkskaders voor de ruimtelijke puzzel NOVEX, die in de regio geconcretiseerd moet worden. Met het NOVEX startpakket per provincie geeft het Rijk richting. Voor het landelijk gebied moeten gebiedsprogramma's NPLG worden gemaakt, tevens krijgen woningbouw en energie een plek in de ruimtelijke puzzel. De provincie voert hierop de regie. Samenhangend hiermee wordt in 16 NOVEX-gebieden gewerkt aan een ontwikkelperspectief. NOVEX-gebieden zijn vaak provincie overstijgend; in de NOVEX-gebieden voert het rijk (mede) de regie.

Voor al deze trajecten heeft het rijk bepaald dat het water- en bodemsysteem de onderlegger is. Hiermee is het water- en bodemsysteem het belangrijkste ordenende principe geworden voor de inrichting van Nederland. Hier heeft de Unie in alle trajecten, inclusief NOVEX, ook op ingezet. Dit principe geeft waterschappen een stevige basis om samen met provincies en gemeenten te werken aan een klimaatrobuuste inrichting van Nederland, onder meer in de ruimtelijke puzzel NOVEX.

Om het water- en bodemsysteem sturend te laten zijn voor ruimtelijke keuzes is het van belang dat waterschappen aansluiten en vroeg aan tafel zitten bij deze ruimtelijke processen. Want voor de ruimtelijke puzzel gelegd kan worden, moeten eerst de kwetsbaarheden in beeld zijn, onder andere van waterveiligheid, droogte, wateroverlast en het grondwater. Vanuit de rol van waterautoriteit kunnen waterschappen een inhoudelijke bijdrage leveren:

- Waterschappen beschikken over uitgebreide kennis van het water- en bodemsysteem, en die samen met gebiedspartners kunnen vertalen naar de ruimtelijke opgaven.
- Randvoorwaarden vanuit water- en bodemsysteem zoals de waterbalans en waterkwaliteit, waterveiligheid vanaf het begin duidelijk in beeld zijn en (mede) sturend zijn op ruimtelijke keuzes. Vanuit hun rol als faciliterende overheid kunnen waterschappen als geen ander de randvoorwaarden en grenzen vanuit het water- en bodemsysteem in beeld brengen en bewaken.
- De rol van waterautoriteit heeft gevolgen voor de positie en taakopvatting van waterschappen in ruimtelijke processen. Dit vertaalt zich onder andere in een actieve rol in het ruimtelijk domein. Ook bij de ruimtelijke puzzel NOVEX is het belangrijk dat waterschappen aan de voorkant van het proces meedenken over de ruimtelijke puzzel.

2. Startpakket NOVEX: inhoud & proces

De provincies gaan de komende 9 maanden aan de slag met de ruimtelijke puzzel, om de opgaven uit 26 nationale programma's te vertalen naar de regio en te combineren met provinciale opgaven. Daartoe is een intensieve samenwerking nodig met waterschappen en gemeenten (en rijk). Dit moet leiden tot provinciale ruimtelijke voorstellen in oktober 2023, die vervolgens worden vastgelegd in een bestuursakkoord tussen rijk en provincie (ruimtelijk arrangement). Hierin komen afspraken over ruimtelijke inpassing en uitvoering van de nationale opgaven.

Overkoepelende doelen

Het sturend maken van water en bodem komt in alle drie de perspectieven aan de orde. De provincies wordt expliciet gevraagd "water en bodem sturend te laten zijn in de afwegingen bij ruimtelijke planvorming en in de argumentatie aan te geven hoe ruimtelijke plannen zijn afgestemd op de staat en de kwaliteit van de ondergrond en de natuurlijke dynamiek van het water." De relevante structurerende keuzes uit 'Water en bodem sturend' moeten worden betrokken bij de uitwerking van de perspectieven (zie onderstaand kader). Daarnaast worden doelen voor culturele identiteit en erfgoed, milieu, defensie en gezonde

en groene leefomgeving als overkoepelende thema's beschreven. Tot slot wordt de relatie gelegd met het programma Mooi Nederland, dat ruimtelijke kwaliteit centraal stelt. De provincies worden gevraagd ruimtelijke kwaliteit mee te nemen in de ruimtelijke puzzel en ontwerp structureel in te zetten. Hiervoor kunnen de provincies ondersteuning krijgen vanuit het rijk.

Water bodem sturend: vraag aan de provincies (p.7 startpakket)

“We vragen de provincies water en bodem sturend te laten zijn in de afwegingen bij ruimtelijke planvorming en in de argumentatie aan te geven hoe ruimtelijke plannen zijn afgestemd op de staat en de kwaliteit van de ondergrond en de natuurlijke dynamiek van het water. (...) Geef in alle drie de perspectieven aan hoe de relevante structurerende keuzes (uit Water bodem sturend) worden betrokken bij de uitwerking van de perspectieven.”

Concrete doelen, richtinggevende uitspraken en onzekere opgaven

Aan de opgaven worden deels concrete doelen gekoppeld, daar kunnen partijen op korte termijn mee aan de slag. Waar geen concrete doelen te formuleren zijn worden richtinggevende uitspraken gedaan, die regionaal uitgewerkt moeten worden. Tot slot zijn er opgaven met een hoge mate van onzekerheid voor de lange termijn, die in de toekomst nader ingevuld moeten worden. Dit betekent dat de provinciale ruimtelijke voorstellen voldoende ruimte zullen laten voor uitwerking in de toekomst. Daarnaast kan er tussentijds nog input komen vanuit de verschillende opgaven en nationale programma's (zoals de verdeling van doelen voor natuur en klimaat over de provincies bij NPLG).

Iteratief proces met ijkmomenten

De ruimtelijke puzzels kennen, net als het NPLG, een 'iteratief proces' met drie ijkmomenten. Daarin wordt de tussenstand opgemaakt in de nationale programma's en provinciale uitwerking. De bedoeling is dat niet alleen provincie en rijk daarover met elkaar in gesprek gaan maar ook de andere overheden betrokken worden. BZK organiseert samen met de provincies ontwerpatelier gekoppeld aan de ijkmomenten, om de stand van zaken in beeld te brengen van de provinciale uitwerkingen van het startpakket, van reeds lopende provinciale trajecten zoals PPLG en RES, en van de nationale programma's en de NOVEX-gebieden. Daarvoor heeft BZK ontwerp bureaus ingehuurd. De ijkmomenten:

- Scopebepaling (februari 2023)
- Kansen en denkrichtingen (april 2023)
- Contouren voorstel (juni 2023)

Ter ondersteuning van de provincies heeft BZK een accountorganisatie ingericht met een accounthouder per provincie. Deze zijn aanspreekpunt voor de provincies bij vragen, en moeten het puzzelen over provinciegrenzen heen stimuleren.

Samenhang NOVEX-gebieden

De NOVEX-gebieden stellen de komende maanden een ontwikkelperspectief op. Voor een aantal NOVEX-gebieden zijn die er grotendeels al (verstedelijkingsstrategieën). De ontwikkelperspectieven zijn belangrijke bouwstenen voor het ruimtelijke voorstel van de provincie, en zullen onderdeel worden van de ruimtelijke arrangementen per provincie. Tegelijk zal het ruimtelijk voorstel ook kaders mee (kunnen) geven aan de NOVEX-gebieden. Er is dus sprake van een wisselwerking.

Voortbouwen op Omgevingsvisies

Provincies beginnen niet op nul. Zij zullen voortbouwen op hun Omgevingsvisies. Een groot deel van de provincies heeft aangegeven het puzzelproces parallel te laten lopen aan de actualisatie van de Omgevingsvisie. Daarnaast is het ook niet 'af' met het ruimtelijk arrangement, zoals dat gaat in de ruimtelijke ordening moet je blijven inspelen op nieuwe ontwikkelingen en opgaven.

Rol waterschappen en inzet Unie

Er wordt een steeds groter beroep gedaan op de waterschappen om betrokken te zijn bij ruimtelijke planvorming en inrichting. Toch is het ook bij de ruimtelijke puzzels belangrijk om in een vroeg stadium aan

tafel te zitten, en de kennis van het watersysteem in te brengen. Het 'puzzelproces' kent waarschijnlijk een hoger abstractieniveau dan de gebiedsprogramma's en -processen van het NPLG of de verstedelijkingsstrategieën, het gaat over de gehele ruimtelijke inrichting. De meeste waterschappen hebben wel een waternvisie (of blauwe omgevingsvisie), probeer vanuit dat perspectief aan te sluiten. In de ruimtelijke puzzels moeten vele opgaven (ruimtelijk) samenkomen.

De Unie vraagt bij de rijksoverheid aandacht voor het probleem van capaciteit bij waterschappen. Alle overheden kampen hier echter mee. Daarnaast is onze inzet dat de programma's, ook NOVEX, voortbouwen op bestaande trajecten. En dat water en bodem sturend er goed in verankerd is natuurlijk.

Bijlagen bij het startpakket (deze zijn [hier](#) te vinden)

- Beschrijving nationale programma's: 18 nationale programma's met hun doelen, randvoorwaarden, planning en andere informatie.
- Planning nationale programma's
- Beschrijving opgaven NOVEX-gebieden
- Aandachtspunten per provincie: lopende trajecten en specifieke opgaven per provincie
- Basisset ruimtelijke data
- Handreiking gebiedsgericht werken (IPO, VNG, UvW)

Het startpakket NOVEX schetst de vragen vanuit het Rijk aan de provincies vanuit drie perspectieven:

1. Perspectief voor landbouw en natuur
2. Ordenende netwerken voor energie en (circulaire) economie
3. Leefbare steden en regio's

Onderstaand wordt per perspectief een toelichting gegeven op de onderwerpen die voor de waterschappen belangrijk zijn.

3. Landelijk gebied: perspectief voor landbouw en natuur

Voor het landelijk gebied gaat het om de wettelijke doelen voor natuur (VHR, Staat van Instandhouding), de areaalopgave per provincie voor nieuw bos en Natuur Netwerk Nederland, een langjarig perspectief voor de agrarische sector en het landelijk gebied (kringlooplandbouw), water en bodem sturend (zie kader), wettelijke waterkwaliteitsdoelen en -normen, klimaatafspraken en -wetgeving en methaanemissiereductie (Global Methane Pledge).

Specifieke opgaven water- en bodemsysteem (p.9 startpakket)

"...het beheersbaar maken en houden van schade door overstroming, wateroverlast en droogte (onder andere in landbouw- en natuurgebieden), een klimaatbestendige inrichting, het tegengaan van bodemdaling, het verduurzamen van de bodemkwaliteit, het (blijvend) voldoen aan (grond)waterkwaliteitseisen uit de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de beschikbaarheid en kwaliteit van grond- en oppervlaktewater voor drinkwater. Ook moeten we nu al rekening houden met de zeespiegelstijging een steeds grotere rol en is er meer ruimte nodig voor het hoofdwatersysteem."

Het belangrijkste 'vehikel' voor het behalen van de doelen in het landelijk gebied is het Nationaal Programma Landelijk Gebied met de provinciale gebiedsprogramma's (PPLG) en de gebiedsprocessen. Feitelijk worden de rijkskaders voor de NOVEX puzzel landelijk gemaakt door het NPLG en de regionale kaders door het PPLG. Het is daarom belangrijk dat waterschappen investeren in het PPLG. In het startpakket wordt de provincies gevraagd:

- Invulling te geven aan de doelen en keuzes uit NPLG, Water en Bodem sturend, in samenhang met elkaar en de toekomst van de landbouw;
- Uitwerking te geven aan maatregelen voor een toekomstbestendig regionaal water- en bodemsysteem, in samenhang met natuur- en landbouwopgaven;

- Voor de langere termijn de kansen en knelpunten aan te geven met betrekking tot de eerste richtingen (vanuit het rijk) voor het hoofdwatersysteem en de nationale keuzes voor landbouw en natuur, en suggesties te doen voor een gebiedsindeling vanuit het water- en bodemsysteem.

Bij dit perspectief worden drie knelpunten genoemd, waarvan er twee direct een relatie met het watersysteem hebben: tekort aan zoetwater en voldoende ruimte houden voor watervraagstuk op de lange termijn.

Rol waterschappen en inzet Unie

Gezien de prominente plaats die vraagstukken vanuit het water- en bodemsysteem hebben in dit perspectief is het zeer relevant dat waterschappen betrokken zijn en vanuit hun kennis de randvoorwaarden vanuit dat systeem aangeven. De Unie zet er op in dat 'water en bodem sturend' (inclusief waterkwaliteit) goed wordt meegenomen in de doelen en kaders vanuit het rijk voor het landelijk gebied. Bijvoorbeeld in de handreiking gebiedsprogramma's NPLG en het spelregelkader voor het transitiefonds. Daarnaast vraagt de Unie duidelijkheid over een aantal belangrijke kaders, zoals de verdeling van klimaatdoelen per provincie en de bijdrage van landbouw. Het is belangrijk dat bij het landbouwakkoord wordt uitgegaan van de draagkracht van het water- en bodemsysteem en tegelijkertijd perspectief wordt geboden voor de landbouw.

NOVEX-gebieden landelijk gebied:

Met name Groene Hart, De Peel en Zuid-Limburg. Veel andere NOVEX-gebieden hebben uiteraard ook opgeven in het landelijk gebied.

4. Stedelijk gebied: leefbare steden en regio's

Voor stedelijk gebied staat de woningbouwopgave centraal (900.000 woningen tot 2030), maar ook de opgaven voor industrie en grootschalige bedrijfslocaties, gekoppeld aan netwerken voor energie, data en mobiliteit. Belangrijk thema is (ruimte voor) de groei van de stedelijke kenniseconomie. In samenhang met verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit en leefkwaliteit in verdichtende steden. Water en bodem zijn sturend. Dat betekent dat niet overal gebouwd kan worden, of onder voorwaarden, zoals in de kamerbrief Water en bodem sturend beschreven staat. Daarvoor zijn twee instrumenten in ontwikkeling:

- IenW en BZK ontwikkelen een richtinggevend kader voor locatiekeuze woningbouw, zodat risico's ten aanzien van wateroverlast, overstromingen, bodemdaling en drinkwaterbeschikbaarheid sturend worden. Conceptkader december 2022.
- Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving voor een klimaatrobuuste inrichting en bouwwijze: januari 2023.

Richtinggevend kader woningbouw

Het richtinggevend kader moet zorgen voor een 'ladder' waarbij eerst wordt gekeken naar de mate van geschiktheid van een beoogde locatie en vervolgens naar de benodigde maatregelen om de locatie alsnog geschikt te maken waarbij eventuele afwenteling naar elders, later of van privaat naar publiek moet worden voorkomen. De maatlat beschrijft de eisen die – al dan niet wettelijk – worden gesteld aan een groene en klimaatbestendige gebouwde omgeving en bevat inrichtingsdoelen.

Een deel van het kader en de maatlat zal juridisch worden geborgd, bijvoorbeeld op nationaal niveau in besluiten (kwaliteit leefomgeving, gebouwde omgeving, overige besluiten) en op regionaal niveau in verordeningen en plannen. Het toepassen van het kader en de maatlat vraagt om een regionale vertaalslag. Hierin wordt aan de waterschappen vanuit hun expertise maar ook hun bevoegdheden (verordening, vergunning en watertoets) een belangrijke rol toebedeeld.

Voor stedelijk gebied wordt voortgebouwd op de ladder voor duurzame verstedelijking en de integrale verstedelijkingsstrategie uit de NOVI. De zeven verstedelijkingsstrategieën, opgesteld door rijk, provincies, gemeenten en waterschappen, krijgen nader vorm en uitvoering binnen de zeven NOVEX-gebieden verstedelijking, in samenhang met NOVEX-gebied Lelylijn. De programma's en projecten uit het MIRT Overzicht

2023 e.v., de versnellingsafspraken woningbouw en mobiliteit, de afspraken over de ontsluiting van de grootschalige NOVEX-woningbouwlocaties en de Nationale Agenda Laadinfrastructuur dragen hieraan bij.

Voor de woningbouwopgave heeft het rijk afspraken gemaakt met provincies (oktober 2022). Deze worden vertaald naar regionale woondeals (rijk, provincies en gemeentes, vanaf december 2022). Het rijk vraagt aan de provincies:

- Te laten zien hoe zij met gemeenten en waterschappen toekomstvast ruimtelijk invulling geven aan de doelen voor nieuwe stedelijke ontwikkeling: 900.000 woningen en ruimte voor werklocaties (tot 2030). Met daarbij aandacht voor water bodem sturend, natuurinclusief, groen in en om de stad, erfgoed, gezonde leefomgeving, bereikbaarheid, energietransitie.
- De conceptversie van het richtinggevend kader al zoveel mogelijk als uitgangspunt te nemen, te sturen op zo min mogelijk afdekking van de bodem, en bij nieuwe gebiedsontwikkelingen de landelijke maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving toe te passen.
- Voor bestaand bebouwd gebied te laten zien hoe zij met gemeenten en waterschappen toekomstvast ruimtelijk invulling gaan geven aan doelen voor transformatie van woningbouw, sociale leefbaarheid en veiligheid, verduurzaming etc., met aandacht voor onder meer water bodem sturend en gebruik makend van de maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving.
- Uitwerking geven aan doorontwikkeling van stedelijk netwerk Nederland (lange termijn 2050), met aandacht voor de ruimtelijke gevolgen van opgaven voor onder meer water en bodem, natuur, landschap, energie, bereikbaarheid.

Bij stedelijk gebied worden vier knelpunten beschreven. De eerste gaat over verstedelijking in relatie tot water en bodem sturend. Dit gaat over het dilemma tussen de urgentie om te bouwen, en daarbij water en bodem sturend te laten zijn. Er liggen woningbouwafspraken voor de periode tot 2030 maar die moeten nog uitgewerkt worden. De brief geeft aan voor deze periode de meest kwetsbare locaties te vermijden en vanuit het water- en bodemsysteem keuzes te maken voor de inrichting en bouwwijze. De kamerbrief Water bodem sturend stelt dat het concept-richtinggevend kader geldt voor projecten en gebiedsontwikkelingen waar op 1 januari 2025 nog geen bestemmingsplan voor is vastgesteld.

Inzet Unie en rol waterschappen

De Unie uit in haar reactie (zie bijlage) op de beleidsbrieven NPLG, WBS en stikstof zorgen dat bestemmingsplannen voor 1 januari 2025 lijken te worden vrijgesteld van het toepassen van water en bodem sturend. Het risico bestaat dat er nu in alle haast bestemmingsplannen worden opgesteld, om onder het principe van toekomstbestendig bouwen en inrichten uit te komen. In de tussentijd moet ook invulling worden gegeven aan de opdracht, die het rijk zichzelf heeft gesteld, om water en bodem sturend te laten zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen. Daarvoor staan in de NOVEX aangrijpingspunten, maar ook in eerdere afspraken. Zo is in de Deltabeslissing van 2015 afgesproken dat vanaf 2020 Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen in al hun handelen rekening houden met een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting (locatiekeuze en inrichting). Daarnaast kennen we natuurlijk ook al MLV sinds 2007.

Voor waterschappen is het cruciaal om vroeg aan tafel te zitten bij bouwplannen, de randvoorwaarden vanuit het water- en bodemsysteem in te brengen en gemaakte afspraken en kaders te bewaken. Als we nu niet zorgen dat water en bodem sturend zijn leidt dat tot grote problemen en kosten op langere termijn. De genoemde kaders en afspraken, de brief Water en bodem sturend maar ook de 'weging van het waterbelang' uit de Omgevingswet en de 'dwingendere watertoets' uit het coalitieakkoord zouden hiervoor voldoende mogelijkheden moeten bieden.

Stedelijke NOVEX-gebieden

Metropoolregio Amsterdam, Zuidelijke Randstad, Utrecht-Amersfoort, Arnhem-Nijmegen Foodvalley, Stedelijk Brabant, Regio Zwolle, Groningen-Assen. Het gaat altijd om een combinatie van opgaven, met opgaven in het landelijk gebied, economie, etc.

5. Ordenende netwerken voor energie en (circulaire) economie

Dit perspectief gaat over de (inter)nationale netwerken voor energie, data en mobiliteit en de grootschalige economische activiteiten die daar direct aan gekoppeld zijn, zoals industriegebieden, havens, vliegvelden, tuinbouwcomplexen, datacenters en clusters van grootschalige bedrijfsvestigingen. De nationale opgaven betreffen de wettelijke doelen voor klimaat (reductie CO₂-uitstoot, de energietransitie (RES-sen) en circulaire economie (vermindering grondstoffengebruik) met bijbehorend ruimtebeslag en infrastructuur, De vragen aan de provincies:

- Invulling geven aan doelen voor opwekken duurzame energie en behouden van ruimte voor bedrijvigheid (ook voor toekomst),
- Uitwerking geven aan een robuust regionaal systeem voor (circulaire) economie en energie,
- Verwachte kansen en knelpunten aan te geven voor het nationale systeem voor energie en (circulaire) economie.

Water en bodem sturend komt niet veel voor bij dit onderwerp. Het wordt wel gezien als knelpunten voor de lange termijn, in relatie tot de uitbreiding en versterking van energie- en mobiliteitsnetwerken. De beschikbaarheid van water en de effecten op het water zijn medebepalend voor locatiekeuzes en/of bedrijfsvoering. De provincies wordt gevraagd kansen en knelpunten te laten zien in relatie tot het water- en bodemsysteem.

Rol van de waterschappen

Hoewel misschien minst prominent is het toch belangrijk dat randvoorwaarden van het water- en bodemsysteem worden meegenomen bij dit onderwerp. De inzet van de Unie is dat bij al deze onderwerpen water en bodem sturend zijn. Doorboringen mogen bijvoorbeeld geen negatieve gevolgen hebben voor de kwaliteit van het grondwater.

NOVEX-gebieden netwerken energie en (circulaire) economie:

Noordzeekanaalgebied, Regio Schiphol, Rotterdamse Haven, North sea Port District, Lelylaan etc.

6. Vervolg

Deze ledenbrief schetst het omvangrijke en op het eerste gezicht vrij ingewikkelde proces dat van start gaat bij de provincies m.b.t. NOVEX startpakket, ruimtelijke puzzels, provinciaal ruimtelijk voorstel en de ruimtelijke arrangementen. Via themagroepen en de netwerkgroepen en kopgroepen NPLG en woningbouw proberen we snel te schakelen tussen 'Den Haag' en de regio, vragen te beantwoorden en knelpunten te signaleren. Daarnaast wil de Unie in januari/februari voor de leden een webinar organiseren over NOVEX, de ruimtelijke puzzel en de samenhang tussen programma's.

Verder houden we u via ledenbrieven en terugkoppelingen in de commissies vanuit de Unie zo goed mogelijk op de hoogte van nadere ontwikkelingen rond relevante nationale programma's (NPLG, Water bodem sturend, etc.) en het landbouwakkoord. Voor vragen en inbreng kunt u te allen tijde bij onze medewerkers terecht. Neem daarvoor contact op met:

- Water bodem sturend en NOVEX: Dominique Blom dblom@uvw.nl
- Woningbouw: Anke van Houten ahouten@uvw.nl
- NPLG: Els van Bon ebon@uvw.nl

Hoogachtend,

Meindert Smallenbroek
Algemeen directeur